
Martha

ESBO MARTHAFÖRENING R.F.

1906-2016

Hundra år och tio till

En kort historik

Foto: Asta

Årsmötet 2016

Hundra år och tio till

INNEHÅLL

Martharörelsen kommer till Esbo	3
Medlemsantalet	4
Kretsar förr och nu	4
Kretsar 2016	5
Föreningens roll	5
Stipendier, chokladrutor och knarkhundar	5
Esbo Mf utvecklas i tiden	6
Marthorna träder fram	6
Marthorna ordnar kurser och möten	6
Marthorna håller sig i form	7
Marthorna är rörliga och kulturella	7
Marthorna håller koll – i mången roll	8
Decenniet som gått	8
Föreningsfunktionärer	9
Plock ur protokollen	10-11

Hundra år och tio till

bygger på Esbo Marthaförenings 100-årshistorik
En livsviktig sak för våra kvinnor och på
styrelseprotokoll från tiden efter 2006.

Sammanställd av Marianne Woivalin inför Esbo Mf:s 110-årsjubileum
2016

ESBO MARTHAFÖRENING R.F.

1906-2016

Martharörelsen i Finland startade 1899 under namnet Bildning i hemmet. Initiativtagare var Lucina Hagman. Föreningens syfte var att sprida folkbildning med hjälp av kvinnans traditionella roll i hemmet. Den politiska makten var misstänksam mot bildningsivern i hemmen och generalguvernör Bobrikov godkände inte förslaget till stadgar. Men kvinnorna var sega och påhittiga. De ändrade namnförslaget till Martha, ett namn som anspelade på den bibliska Marthagestalten och förde tankarna till hem och hushåll. Namnet Martha klarade kontrollen och föreningens stadgar godkändes i juli 1900. Arbetet med att sprida kunskap och upplysning bland folket fick full fart, organisationen växte, breddade ut sig och kom också till Esbo.

Martharörelsen kommer till Esbo

Den första Marthasammankomsten i Esbo hölls för 110 år sedan i Lagstad folkskola den 15 januari 1906. Nitton kvinnor hade samlats och fattade beslut om att grunda en Marthaförening. "Föremål för föreningens verksamhet skulle utgöra särskildt den arbetande klassens kvinnor, gamla och unga". Till ordförande utsågs *grevinnan Olga Wasastjerna (f. Armfelt) från Gumböle gård*. Det första allmänna föreningsmötet hölls den 11 februari 1906 med ca 150 deltagare. Det var mycket med tanke på hur man färdades på den tiden. Marthorna promenerade, åkte hästskjuts eller t.o.m. båt för att komma till Esbo centrum. Esboföreningen skrevs in i den nationella tvåspråkiga föreningen under namnet Esbo Marthafilial.

Grevinnan Olga Wasastjerna ledde och byggde upp Esbo Marthafilials verksamhet de första tio åren, från 1906 till 1916. I föreningens 100-års historik karakteriseras det första årtiondet som nydaningens, entusiasmens och den personliga insatsens tid.

Följande ordförande var handarbetslärarinnan, *fröken Märtha Gahmberg*. Hon fortsatte med att utveckla föreningens verksamhet under drygt 30 år 1917-1949. År 1927 ändrades namnet Esbo Marthafilial till *Esbo Marthaförening*. Marthorna engagerade sig i kampen mot alkoholism och spritsmuggling, de uppmuntrade till hemslöjd, trädgårdsodling och startade t.o.m. en ambulerande biblioteksverksamhet.

År 1932 skaffades en 10 liters kopparkaffepanna som vandringspris för fina köksväxtodlingar i kretsarna. Trädgårdspremieringarna pågick till 1937 och den vinnande kretsen fick namnet ingraverat på kaffepannan. Nuförtiden vandrar den ståtliga kaffepannan mellan jubilerande kretsar och ställs främst ut vid olika festligheter. Vid Esbo Marthaförenings 110-årsjubileum kan den beundras bl.a. i Entressebiblioteket.

I samband med föreningens 30-årsjubileum 1936 lanserades Esbomarthonas marthadräkter. Modellen var fastslagen av centralstyrelsen för Marthaförbundet men tygmönstret togs från ett gammalt Esbotyg, tyget beställdes på Borgå vävskola.

Under krigstiden jobbade kvinnorna hårt på hemfronten med att sköta barn, gårdar, husdjur osv. Kristidsrecept styrde matlagningen, man lappade kläder, sydde nytt av gammalt, stickade sockor, skickade paket till fronten och hjälpte dem som hade det svårt.

Under åren 1944-1949 hade Esbomarthona tillgång till en egen Marthagård, det tidigare skyddskårshuset i Esbo centrum.

Arvet efter Märtha Gahmberg utgör en viktig grund för Esbo Marthaförenings verksamhet också ekonomiskt. En stiftelse som bär Märtha Gahmbergs namn grundades år 2003. Den har som ”ändamål att främja och ekonomiskt stöda finlandssvensk barn- och ungdomsverksamhet, familje- och åldringvård samt diakoniverksamhet. Stiftelsen kan också understöda medicinsk och miljöförbättrande forskning och praktiska projekt.”

Medlemsantalet

Då Esbo Marthaförening började sin verksamhet år 1906 var medlemsantalet 152, av vilka 4 var män. Ett sekel senare var medlemsantalet nästan lika stort, dvs. 146 marthor. Men däremellan hade medlemsantalet rört sig både uppåt och neråt. Av föreningens hundraårshistorik framgår att medlemsantalet ökade efter kriget. År 1949 var medlemsantalet rekordhögt med 283 medlemmar. Orsaken var att många som tjänstgjort som lottor under kriget anslöt sig till marthona. Dessutom kom marthor som evakuerats från Kyrkslätt med i Esboföreningen.

Under de 10 år som gått sedan 100-årsjubileet 2006 har Esbo Marthaförenings medlemsantal fördubblats från ca 150 till över 300. Vi har alltså slagit medlemsrekordet från 1949. Statistiken per 30.12.2015 visar **336** medlemmar.

Kretsar förr och nu

Marthaverksamheten sprids genom kretsar som verkar på olika håll i Esbo. En del har lagts ner under tidernas gång, t.ex. *Esbo södra Marthakrets* som 1971 slogs ihop med *Finnå Marthakrets*, grundad 1948 och avslutad 1992. Då *Träskända-Gammelgård* lades ner, flyttade en del av marthona över till *Grankulla-Gröndalkretsen* som var aktiv 1915-2002. I *Hagalund* fanns en krets 1963-1994 och i Esbo centrum *Kyrkobykretsen* som slutade 2007. Då någon krets har försvunnit har det i stället ganska snart grundats nya kretsar.

Idag har Esbo Marthaförening **nio aktiva kretsar**, av vilka fem är grundade på 1900-talet och fyra på 2000-talet. De två äldsta Noux Marthakrets och Köklax Marthakrets har hunnit fira 100-årsjubileum och de tre yngsta har grundats efter föreningens 100-årsjubileum. Matlagningsglada herrar startade Le Magnifique år 2007, Marthakretsen 29:orna bildades den 29 februari 2008 och Syrsorna 2010.

Kretsar inom Esbo Marthaförening 2016

Noux Marthakrets	grundad 1912	19 medlemmar
Köklax Marthakrets	grundad 1914	52
Esbo norra Marthakrets	grundad 1922	43
Bemböle Marthakrets	grundad 1946	59
MMM Mattby Marthakrets	grundad 1992	66
Marthakretsen Marthini	grundad 2003	48
Marthakretsen Le Magnifique	grundad 2007	12
Marthakretsen 29:orna	grundad 2008	16
Marthakretsen Syrsorna	grundad 2010	21

Föreningens roll

Från 1950-talet blev kretsarna i Esbo Marthaförening självständigare med en allt livligare egen verksamhet. Tekniken utvecklades och det behövdes kunskap om husgeråd, frysboxar, mikrovågsugnar osv. Konsulenter från Marthaförbundet och olika företag cirkulerade i kretsarna.

Den stigande aktiviteten i kretsarna ledde till att föreningens roll som programplanerare och programledare i viss mån minskade. Föreningen blev den som höll i trådarna vid årsmötet, höstmötet och andra stora, gemensamma evenemang, t.ex. vid Esbo kyrkas 500-årsjubileum 1958, där marthorna skötte serveringen.

På 1990-talet började föreningen höja profilen och förnya sitt programutbud med Ruth Åkerlund (ordförande 1994-1998) i spetsen. Marthorna bjöd in allmänheten till söndagslunch på Lagstad och föreningens höstmöten ändrades till höstutflykter. Den första s.k. hemliga resan gick till Nagu, Pargas och Qvidja år 1998. Sedan dess har *höstresorna* varit mycket populära. Esbomarthorna har rest i alla väderstreck, ätit gott och bekantat sig med kultur och sevärdheter. Deltagarrekord gjordes 2014 då höstresan gjordes med tre bussar till Nagu och Sjalö.

Stipendier, chokladrutor och knarkhundar

Från och med 1998 har Esbo Mf delat ut *stipendier* till de svenska skolorna i Esbo. Först gällde stipendierna endast lågstadierna, men från och med 2015 också högstadierna.

Kulturen vid Ån började med generalrepetition 1999 då Margareta Wikstedt övertog ordförandeklubben. Esbo Mf har varit med under alla år sedan dess. En oräknelig mängd bullar, chokladrutor, mat har sålts under årens lopp.

År 2000 engagerade sig marthorna i kampen mot droger. Vi gick för livet 1480 km och betalade dessutom för skolningen av en *knarkhund* till tullen. Hunden fick namnet *Märta* – efter Märtha Gahmberg.

Tretton år senare 2013 kunde vi konstatera att Märta uppnått pensionsåldern. I stället donerades en bordercollie till polisen. Hon fick namnet *Olga* – efter Olga Wasastjerna. Olga skolas till att leta knark, vapen och pengar.

Esbo Mf utvecklas i tiden

Esbo Marthaföreningens 100-årsjubileum firades festligt på Majvik 1.4.2006. Hundraårshistoriken ”En livsviktig sak för våra kvinnor” delades ut till alla föreningsmedlemmar. Med den som bakgrund kan man konstatera att den nu 110-åriga föreningen har mycket gemensamt med gamla tider. Vår historiska bakgrund utgör en fin bas, samhället utvecklas och marthaföreningen följer med. Mycket av det gamla lyfts upp igen.

Från 2006 till 2016 har Esbo Marthaförening fortsatt att växa. Kretsarna är aktiva och engagerar allt fler deltagare. Samtidigt har föreningen stärkt sin roll som sammanförande instans. Medlemmarna i de olika kretsarna träffas regelbundet vid resor, teaterbesök, musik- och konstevenemang. Matlagningskurserna är populära, välgörenhet står allt högre på agendan, välmående och motion poängteras. Marthorna gör gott och det gör gott att vara Martha!

Marthorna träder fram

Mycket av det som marthorna i Esbo gör och har gjort sker mindre synligt. Välgörenhet utövas genom inbetalningar eller insamling av förnödenheter till dem som behöver. En del går via Esbo Marthaförening, och en del direkt via de lokala marthakretsarna som arbetar både självständigt, tillsammans med varandra och med andra instanser. Det gör vi ingen reklam för.

Sedan 2010 har föreningen satsat mer på information och synlighet. En liten broschyr om föreningen och kretsarna kom ut till Kulturen vid Ån 2011 och uppdaterades 2013. I slutet av 2011 började föreningens webbsida www.esbo.martha.fi växa fram.

Synlighet har vi också fått genom de blå T-skjortorna med texten Esbo sMartha på väg. Skjortorna gjorde debut på Kulturen vid Ån år 2010. Sedan november år 2014 syns marthorna också på vägarna ute i mörkret tack vare blänkande reflexer.

Förutom i Kulturen vid Ån har Esbomarthorna deltagit i många gemensamma utmaningar och projekt. År 2011 stickade vi 91 par yllestrumpor till beväringarna med anledning av Soldathemsföreningens 90-årsjubileum. Följande år deltog vi i stickprojektet Tummen upp, som gick ut på att sticka Lovikka-vantar. Esbomarthornas produktion uppgick till ca 150 par vantar. Efter det har stickintresset hållit i sig och föreningen har årligen bekostat garn för ett oräkneligt antal sockor, vantar, filtar för välgörande ändamål inom och utom Finlands gränser.

Marthorna ordnar kurser och möten

Martharörelsens uppdrag att sprida bildning och kunskap i hemmen lever kvar. Innehållet har förändrats genom tiderna från madrasser, hönsskötsel och trädgård till den allt populärare matlagningen.

Föreningen har ordnat matlagningskurser för barn i samarbete med UngMartha och Mellersta Nylands Marthadistrikt sedan 2012. År 2015 hölls fyra fullsatta kurser och för jubileumsåret 2016 planeras sex olika grupper .

Vardagsmiddagar med Martha under ledning av förbundets hushållsrådgivare har funnits på programmet sedan 2013. En högklassig *surdegskurs* ordnades år 2011 på initiativ av kretsen Le Magnifique.

Foto: Asta

Kretsarna ordnar ofta demonstrationskvällar. Kaffe, te, örter, hantverksmetoder osv. har stått på mötesprogrammen. Nouxkretsen utmärker sig genom en vävkurs som pågått under många år.

Föreningens årsmöten har utvecklats till sammankomster med god mat, underhållning och föredrag utöver sedvanliga årsmötesförhandling. Ett verkligt stort mötesprojekt har vi hunnit med under decenniet. År 2013 stod Mellersta Nylands Marthadistrikt som arrangör för *Marthaförbundets vårmöte*. Mötet ordnades i Esbo i Kirkkojärven koulu och kvällsfesten hölls i hotell Kungsvägen. Esbomarhorna svarade för många praktiska arrangemang. Mitt i prick, tyckte vi att det gick!

Marthorna håller sig i form

En *rekreationsdag* för alla medlemmar infördes 2007. Höjden av popularitet fick dagen då den ordnades på Solvalla under åren 2012 till 2014. Förutom möjligheten till många olika träningsformer var massagen på Solvalla extra omtyckt. År 2015 bekantade vi oss med Päiväkumpu Spa i Karis-Lojo. Deltagarantalet minskade, men de som deltog var nöjda.

Marthorna deltar också i motionsevenemang som Nice Run, kanontian och Solvallamarschen . Vi tänjer i pausgymnastik, plaskar i vattenbassänger, prövar på nya metoder.

Marthorna är rörliga och kulturella

Under de senaste tio åren har Esbomarhorna rest som aldrig förr, inte bara höstresor utan också andra kulturellt inriktade resor. Vi har sett Terrakotta-armén i Tammerfors, upplevt opera i Nyslott, Den flygande holländaren i Åbo, Trollflöjten i Riga, Spa-resa till Ösel. Vi har sett Kristina från Duvemåla, Mamma Mia på Svenska Teatern, Fantomen på Operan på operan och mycket mer.

Vi har deltagit i Förbundets Marthakryssning till Stockholm, besökt och understött MartaCentr i Riga, deltagit i Nordiska kvinnoförbundets möten i Rovaniemi och Gränna.

År 2010 reste en grupp Esbomarthor på en oförglömlig resa till Island under ledning av Susanne Vinberg. Där simmade vi i heta källor (foto Tua Mylius), red till Gullfoss på islandshästar och blev väl omhändertagna av medlemmarna i en lokal kvinnoförening.

Islandsbesöket ledde till att vi följande år hade en stor grupp glada islänningar på svarsvisit i Esbo. Programmet var omfattande: Esbo skärgård, Helsingfors centrum, Noux natur, konsert i domkyrkan, festmiddag i Hembygdsgården och en lyxig avslutningsbrunch på Långvik i Kyrkslätt.

En ovärderlig hjälp i planeringen av Islandsbesöken hade vi av Ussa Viljamsdottir från Bembölekretsen. (Foto: sekr.)

Marthorna håller koll i mången roll

Arrangemangen kring alla utfärder, teaterbesök, resor och möten har krävt ett otroligt pysslande med program, deltagarlistor, biljetter osv. Ett arbete som ordföranden Marianne Blom under de senaste sex åren (2010- 2015) klarat med glans, ofta med hjälp av föreningens teaterombud Asta Kolma från Mattbykretsen. Likaså har kassörerna, både i

föreningen och kretsarna, haft extra mycket att hålla reda på.

Föreningen har en sammanförande och sammanhållande roll och stödjer kretsarna i deras verksamhet. Det är i kretsarna, tack vare alla marthor, ordförande, kassörer, vice ordförande, sekreterare, värdinnor, matlagare, kaffekokare, chokladrutsbagare, hantverkare, idékläckare, ivriga medlemmar från många yrkesgrupper som martha-andan växer fram.

Marthornas styrka ligger i gemenskapen. Det kan ibland vara svårt att hitta frivilliga till funktionärsuppgifter och andra projekt. Men problemen brukar lösa sig, marthorna representerar kunskap och skicklighet på otroligt många områden. Man gör vad man kan – tillsammans - och njuter av det.

Decenniet som gått

På tio år har Esbos marthor blivit dubbelt fler,
tre nya kretsar har kommit med,
aktiviteten i alla nio kretsar sjuder, sånger ljuder,
möten, teater och resor har blivit sed.
I alla år och alla väder har vi kämpat på
med Kulturen vid Ån,
understöd och socialt engagemang,
hundarna Olga och Märta fått yrke av betydande rang.
Matlagningskurser för barn är pop
Anders satte på anmälningskaoset stopp!

Vi syns

på nätet, med reflexer i mörkret,
i blå T-skjortor bland marknadsfolket.
Och den ärevärdiga kaffepannan står och skiner
i Esbo stads biblioteksvitriner!

Esbo Marthaförenings ordförande 1906-2016

1906-1916	Grevinnan Olga Wasastjerna
1917-1949	Fröken Märtha Gahmberg
1950-1964	Karin Lindqvist
1965-1967	Margaretha Lagerström
1968-1993	Henrika Salomaa
1994-1998	Ruth Åkerlund
1999-2009	Margareta Wikstedt
2010-2015	Marianne Blom
2016-	Annika Wikholm

Övriga funktionärer in på 2000-talet

Vice ordförande

Ann-Mari Rantala	1994-2007
Barita Martonen	2008
Marianne Blom	11.6.2009
Annika Wikstedt	2010-2015
Marianne Blom	2016-

Föreningskassörer

Daisy Nordman	- 2001
Camilla Danielsson	2002 - 2006
Lisbeth Rantala	2007
Raila Salomonsson	8.4.2008 – 28.2.2016
Ann-Cathrine Ahlroos	2.3.2016 –

Föreningssekreterare

Berit Manninen	- 1994
Tua Dyhr	1994-1999
Ann-Cathleen Grönlund	2000 – 2007
Gunnel Erkkilä	2008 - 2009
Marianne Woivalin	2010 -

Bokförare

Lisbeth Rantala	2008-24.3.2009
Anita Lindström	11.6.2009 -

Sekreterare 2016
Foto: Asta

Plock ur protokollen 2007-2015

- 2007 Höstresan gick till Borgå och Malmgård, på sommaren åkte vi till Åbo och såg Den flygande holländaren och senare deltog vi i Marthaförbundets kryssning till Stockholm.
- 2008 Marthakretsen 29:orna startade 29.2.2008. Operaresa till Nyslott, Retretti, Langinkoski. Höstresa till Söderlångviks gård i Dragsfjärd
- 2009 Marianne Blom vice ordförande från 11.6
 Dessutom ny bokförare Anita Lindström från 11.6
 På årsmötet bjöd Le Magnifique på tapas, Vivi-Ann Sjögren berättade.
 Glada änkan på operan
 Trollflöjten i Riga och besök hos Marta Centr
 Höstutflykt till Helsingfors på tsarens tid
 Nice Run och kanontian
- 2010 Marianne Blom väljs till ordförande
 Margareta Wikstedt utses till hedersordförande
 Marthakretsen Syrsorna bildas.
 Kulturen vid Ån och T-skjortornas debut!
 Resan till Island
- 2011 Marianne Woivalin ny sekreterare
 Esbo Mf publicerade en broschyr om föreningen och kretsarna. Publicerades till Kulturen vid Ån. Diskussion om kommande webbsida. Startades under året.
 Samarbete med Esbo IF - artikel i deras tidning
 Erik XIV på Logomo
 Höstresa till Stensböle, Kiiala
 Islänningarna på svarsbesök
- 2012 Kristina från Duvemåla, nya Musikhuset Rolando Villazon, Apassionata, Puhdistus på Operan, Raseborg: Teaterbåten, En midsommarnattsdröm
 Höstutflykt till Lahtis
 Må bra-dagen första gången på Solvalla
 Matlagningskurs för barn (med Ungmartha)
 Tummen upp-vantar, ca 150 par stickades
 Arbete med förnyade stadgar (togs upp vid årsmötet 2013)
 Beredskapskurs
 Noux Marthakrets 100 år
- 2013 Må bra-dagar på Solvalla
 3 matlagningskurser för barn
 Vardagsmiddagar med Martha 3 kvällar
 Marthaförbundets vårmöte i Esbo - storsatsning 18-19.5.2013
 Polishunden Olga - bordercollie (knark, pengar, vapen)
 Barnsjukhuset understöddes
 Höstresa Atelje Heljä-Liukko-Sundström, Iittala, Lahisten kartano

Terrakotta-armén besågs i Tammerfors
Broschyren uppdaterades
Årsberättelsen för 2012: kretsarnas verksamhetsberättelser i sin helhet som bilagor

- 2014 Medlemsantalet steg till 307. Reflexer åt alla.
Nya stadgar följs. Föreningsregistret flyttas till Ankkuri
Köklax Marthakrets 100 år
3 Må bra-dagar på Solvalla
Mamma Mia, Tove Jansson/ Den avslöjande tröstaren med Birgitta Ulfsson
3 bussar till Nagu Sjalö
3 matlagningskurser för barn
Kulturen vid ån - Blött!
Nordiska kvinnokonferensen i Rovaniemi
- 2015 Kulturen vid Ån lyckades
2 Må bra-dagar på Päiväkumpu Spa
Höstresa till Lovisa i Sibelius tecken, Malmgård
Nordiska kvinnokonferensen i Gränna (4 deltog)
Fantomen på Operan, I love Musicals med Peter Jöback
Sommarteater Lurens och Finns
Aktivt med i Marthornas kyrksöndag
Arbete inför 110-årsjubileet
Flyktingsituationen bekymrar
- 2016 Ny ordförande Annika Wikholm
Marianne Blom, fortsätter som vice ordförande
Ny kassör Ann-Cathrine Ahlroos
Vi firar 110-årsjubileum:
Jubileumsutställning i Entresse och Iso Omena
Festmiddag 12.3.2016
Höstresa till Serlachiusmuseerna i Mänttä
6 matlagningskurser för barn planeras
Jubileumsåret avslutas med brunch i Finlandiahuset och teater på Fallåker

Marthadräkter på jubileumsutställningen i Entresse. Foto: Asta